

SVEUČILIŠTE U RIJECI
MEDICINSKI FAKULTET
Prof.dr.sc. Miljenko Kapović

Ur.br. 09-2/55/1-2009.
Rijeka, 03. lipnja 2009.

USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE
Sudac
Dr.sc. Aldo RADOLOVIĆ
Varšavska 3-5
10 000 ZAGREB

Poštovani gospodine Radolović,

Shodno našem dogovoru na sastanku održanom 19. veljače 2009. godine u prostorima Ustavnog suda Republike Hrvatske, kao član oformljenog Povjerenstva za znanstveno-stručne stavove u svezi pobačaja na postavljene upite očitujem se na sljedeći način:

- Začeće predstavlja trenutak ulaska muške spolne stanice (spermija), koja sadrži polovicu naslijednih karakteristika, u žensku spolnu stanicu (jajna stаница) koja pak sadrži preostalu polovicu naslijednih osobitosti buduće jedinke. Kao posljedica stapanja dviju spolnih stanica s haploidnom (polovičnom garniturom od 23 kromosoma) nastaje zigota koja sadrži kompletну (diploidnu) garnituru od 46 kromosoma kao i sve buduće tjelesne stanice. U žene u pravilu do oplođenje, odnosno, opisanog spajanja dviju spolnih stanica (gameta) dolazi u jajovodima koji spajaju jajnike s maternicom.
- Zametak (embryo) je ljudsko biće od trenutka začeća do završno deset tjedana trudnoće. U početnom periodu embriogeneze formiraju se zametni listići kao osnova za razvoj svih tkiva i organa u čovjeka. Do konca embrionalnog razvoja formirane su osnove za sve organe i organske sustave, a embryo je u cijelosti oblikovan.
- Plod (fetus, foetus) je naziv za razvojni period ljudskog bića od desetog tjedna trudnoće pa sve do poroda. U tom razdoblju unutarničnog razvoja plod se u cijelosti formira i dozrijeva potpomognut majčinim krvotokom preko novoformiranog organa – posteljice (placente). Štoviše, govori se o feto-placentarnoj jedinici.
- Dijete je po anglosaksonskoj terminologiji i školi, period ljudskog bića od prve godine nakon poroda pa do četrnaeste godine života. Točnije, od poroda do zaključno dvadesetosmog dana starosti govorimo o novorođenčetu. Od tog perioda pa do zaključno prve godine života govorimo o dojenčetu. Od prve do zaključno treće godine života riječ je o manjem djetetu, a od tada pa do konca šeste godine života dijete zovemo predškolskim djetetom. Konačno, od sedme do zaključno četrnaeste godine života govorimo o školskom djetetu, koje nakon te dobi ulazi u adolescenciju.

- Porod je trenutak kada zreli i za izvan-materični život sposobljeni plod biva potisnut iz maternice u vanjski svijet. Od tog trenutka mora preuzeti samostalno održavanje vitalnih životnih funkcija kao što su disanje, rad srca i kardiovaskularnog sistema, prehrane, itd. Normalna trudnoća traje deset lunarnih mjeseci (po 28 dana), što znači da će se porod dogoditi nakon četrdeset tjedana, odnosno 280 dana intrauterinog života. Dodatno, period normalnog poroda obuhvaća rođenje djeteta između 38-og i 42-og tjedna trudnoće (računato po zadnjoj menstruaciji). Prije tog perioda, porod označavamo kao prijevremenih, a dijete nedonošče, a nakon četrdesetdrugog tjedna govorimo o prenošenoj trudnoći, tj. prenošenom djetetu.
- Pobačaj (abortus) je prekid trudnoće do dvadesetosmog tjedna trudnoće. Nastavno, od 28. tjedna pa sve do 37. tjedna trudnoće riječ je o prijevremenom porodu. U novije vrijeme medicinski stav je da o pobačaju govorimo do zaključno 22. tjedna trudnoće. Naime, prenatalni testovi probira (razvoja ploda) izvode se u petnaestom tjednu trudnoće, a moguća dodatna citodiagnostika plodove vode (amniocenteza) tijekom sedamnaestog tjedna trudnoće. Nalaz slijedi unutar dva do tri tjedna, što još uvijek ostavlja mogućnost da se do zaključno 22. tjedna, medicinski gledano, prekid trudnoće može izvršiti. Spontani pobačaj može nastati iz različitih razloga: anatomsko-morfoloških, genetskih i/ili imunoloških različitosti i nepodnošljivosti između majke i fetusa, razvojem malformacija ploda nespojivim sa životom, itd. Međutim, pobačaj može biti i izazvan, provociran (a. artificialis). U normalnim okolnostima života o tome odlučuje medicinska struka.
- Malformirani plod je onaj plod u kojem je zbog razvojnih poremećaja tijekom intrauterinog života narušeno normalno formiranje i funkciranje zametka, odnosno, ploda. Malformacije ploda su različitih osobitosti i razina, a najteži oblici nisu spojivi sa životom te se spontano odbacuju, najčešće tijekom prvog tromjesečja intrauterinog života. Usput, najveći udio spontanih pobačaja (gubitaka ploda) koji su u literaturi zabilježeni na razini od $\frac{2}{3}$ pa čak do $\frac{3}{4}$ normalno oplođenih jajnih stanica događaju se upravo u najranijem trimestru trudnoće. Prirodna selekcija je vrlo oštra! Uzroci? Najčešće genetski, morfološki, upalni, imunološki, itd. Kad govorimo o genetskim uzrocima, onda su oni, zasigurno, podloga za nastanak različitih malformacija. One nespojive sa životom najčešće se spontano odbacuju tijekom rane trudnoće.
- Početak života kod čovjeka mora se prihvati i definirati trenutkom oplodnje. Štoviše, da li govoriti o početku ili kontinuitetu. Za jedinku (zametak, plod, dijete – čovjek) može se oplodnja označiti kao početak, ali za život to je zasigurno kontinuitet. Ukratko, dvije spolne stanice, očev spermij i majčina jajna stanica, žive su preteče buduće novoformirane zigote, žive kompletne stanice od koje će se postepenom diobom, umnožavanjem i diferencijacijom u cijelosti razviti novo biće. Stava sam da trebamo govoriti o kontinuitetu života koji se ne samo „daruje“, već i formalno događa. Žive roditeljske stanice konstituiraju novu živu stanicu i novi život u kontinuitetu. Tu sposobnost nema neživa tvar, materija, pa ni neživa stanica. Život je kontinuitet! Medicinska se struka na razini svojih znanja i spoznaja može savjetima i konkretnim djelovanjem uključiti u proces začeća i prekida trudnoće. Začećem ulazi u zonu „planiranja obitelji“ gdje medicinski stručnjaci u razgovoru s pacijentima zajednički mogu isplanirati i sugerirati kako da žena zatrudni. Dakako, u to područje ulazi i način zaštite od neželjene trudnoće, odnosno oplodnje. Dakle, začeće se, medicinski gledano, može kontrolirati i regulirati.

Ako do začeća dođe, a tijek trudnoće nije uredan, medicinski stručnjaci mogu sugerirati prekid trudnoće. Za to postoje točno određene medicinske indikacije. Prioritetno, ako je trudnoćom ugrožen život majke, sugerira se prekid trudnoće. Međutim, u medicinske indikacije ubrajaju se i sva ona stanja ploda koje su nespojive sa životom, poput snažno izraženog *hidrocefalusa* (prekomjernog nakupljanja tekućine koja obavija mozak u glavi), *mikrocefalije* (kada se glava preslabo razvija) ili *acefalije* (kada se glava ne razvija), odnosno, kada god nema ili je oskudan razvoj mozgovine u lubanji ploda.

- Dopuštenost pobačaja do određenog doba razvitka ploda s mogućnošću lošeg utjecaja na fetus, odnosno „*ubojsstvo*“ djeteta višestruko je intrigantno pitanje s područja različite vrste znanja, svijetonazora, religije, a u novije vrijeme nezaobilazne *bioetike*. U jednom se valja složiti – život je kontinuitet. Znanost do danas nije drugačije uspjela ustvrditi. Medicinska znanost može i prozvana je da o toj temi razmišlja i zaključuje na svoj način. Ako je to struka i znanost koja brine o zdravlju, a time i o životu, za to je obučena, ali i priseže u to ime (Hipokratova zakletva), onda ima pravo i reći svoj stav. Da li je on društveno, civilizacijski, vjerski, bioetički i na ini način prihvatljiv – trebaju suditi i druge struke. Ako prihvaćamo činjenicu da je život kontinuitet pa začećem novonastalo biće ubrajamo u to, onda možemo sagledati *medicinske indikacije*, odnosno, stavove koji obrazlažu kada se i kako može intervenirati u tijek trudnoće. Sve ovo što je u namjeri zaštite i poboljšanja uvjeta života prije i nakon poroda djeteta i majke koja ga nosi – nije sporno. Sporno je da li i kada prekidati trudnoću. Ranije rečeno, za to postoje stroge medicinske indikacije. Međutim, postoji i kategorija prava roditelja koja je očito u domeni „*ljudskih prava*“, a ne medicinskih indikacija. Ako se tijekom trudnoće (pogotovo normalne) intervenira i prekida njezin tijek – naravno da je riječ o zaustavljanju života, odnosno, „*ubojsstvu*“ ploda. Medicinska struka spoznaje i brine do kada se to može činiti, prioritetno da ne ugrozi život majke. Plod u takvim razmišljanjima i odlukama nije u prvom planu, jer se odlučuje o prekidu njegovog života. Kako to drugačije nazvati – ne znam.

Prof.dr.sc. Miljenko Kapović